

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Kastbjerg Ådal

Natura 2000-område nr. 223
Habitatområde H223

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Kastbjerg Ådal.
Natura 2000-område nr. 223
Habitatområde H223

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram,
Natura 2000-planer, Kastbjerg Ådal.

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Lyseng Allé 1
8270 Højbjerg
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-539-7

ISBN nr.

978-87-7091-540-3

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Lambækdal på nordsiden af Kastbjerg Ådal indeholder kildevæld og rigkær med en stor bestand af engblomme, maj-gøgeurt, hjertegræs og mange andre sjældne arter. Dalsidernes enebærkrat og sure overdrev rummer også flere sjældne arter som kattefod og guldblomme.

Fotograf: Henriette Bjerregaard.

Resume:

Natura 2000-plan for Kastbjerg Ådal (nr. 223). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	5
Områdebeskrivelse	7
Trusler mod områdets naturværdier	10
Igangværende pleje og genopretning	15
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	16
<i>Vurdering af tilstand</i>	17
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	22
Målsætning	23
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	24
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	25
<i>Modstridende interesser</i>	26
Indsatsprogram	28
<i>Generelle retningslinjer</i>	28
<i>Konkrete retningslinjer</i>	29
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	30
Sammenhæng og synergi med vandplanlægning	31
Strategisk miljøvurdering	31
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres

Natura 2000 plan

arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandoplandene Mariager Fjord og Limfjorden og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 1130 ha, hvoraf 38 ha er hav. Kun 1 ha af området er statsejet. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H223. På Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 223		
Naturtyper:	Sandbanke (1110) Lagune (1150) Bugt (1160) Strandeng (1330) Kransnålalge-sø (3140) Næringsrig sø (3150) Brunvandet sø (3160) Vandløb (3260) Tør hede (4030) Enekrat (5130) Tørt kalksandsoverdrev (6120) Kalkoverdrev (6210)	Surt overdrev (6230) Urtebræmme (6430) Højmose (7110) Hængesæk (7140) Kildevæld (7220) Rigkær (7230) Bøg på mor (9110) Bøg på muld (9130) Ege-blandskov (9160) Stilkeke-krat (9190) Skovbevokset tørvemose (91D0) Elle- og askeskov (91E0)
Arter:	Kildevældsvindelsnegl (1013) Skæv vindelsnegl (1014) Sumpvindelsnegl (1016)	Stor vandsalamander (1166) Odde (1355) Blank seglmos (1393)

Figur 2. Naturtyper, og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Området omfatter hele Kastbjerg Ådal, dalene omkring Glovdal Bæk og Kjellerup Sø samt dalen omkring Østerkær Bæk mod vest. Mod nord omfatter området en lille del af Mariager Fjord.

Både Mariager Fjord og den sydlige del af Kastbjerg Ådal er opstået under istiden som to øst-vestgående tunneldale, der forbindes af en nord-sydgående vandløbsstrækning. Dalene skærer sig flere steder dybt ned i landskabet.

Den ca. 20 km lange Kastbjerg Å begynder som Glovdal Bæk og modtager også tilløb fra Kjellerup Sø, den eneste større sø i Natura 2000-området. Glovdalen og afløbet fra Kjellerup Sø til Kastbjerg Å krydses af Rander-Mariager-hovedvejen, der er anlagt på en stor tværgående dæmning. I den vestligste del af habitatområdet ligger den tørlagte sø, True Sø, der afvander mod vest via Østerkær Bæk til Glenstrup Sø, som ligger i det tilgrænsende Natura 2000-område nr. 30 (Skals Ådal mv.). Vandløbene er på stort set hele forløbet kraftigt regulerede og har et kanaliseret forløb med ringe fysisk variation. Det meste af Kastbjerg Å er omgivet af naturarealer, og de hydrologiske

forhold i åen er således hovedsageligt betinget af den naturlige fluktuation. Åen og dens tilhørende bække er et vigtigt gydevand og opvækstområde for havørred.

Området er udpeget for at beskytte en lang række arter og naturtyper og indeholder enestående naturværdier med mange sjældne arter og naturtyper.

Ikke mindst de talrige rigkær og kildevæld i dalbunden af Kastbjerg Ådal samt dalene omkring Østerkær Bæk og Kjellerup Sø påkalder sig interesse. Særligt på den 7 km lange og meget brede ådalsstrækning fra Dyrby Krat til Enslev Mose findes et større antal potentielt sammenhængende rigkær. En del af rigkærene er "ekstremrigkær", dvs. kalkrige kær, og hvor disse fortsat er afgræsset findes en meget artsrig flora med flere orkidéarter og andre sjældne arter. Blandt andet er den meget sjældne rigkærsart rust-skæne og blank seglmos for nyligt genfundet i Natura 2000-området.

*Et af de talrige rigkær i Kastbjerg Ådal, hvor der findes en lang række arter, som enten er eller er ved at blive sjældne i Danmark. Her ses kødfarvet gøgeurt, som er med til at definere naturtypen, og som er knyttet til lokaliteter med fremsivende, kalkrigt grundvand.
Foto: Henriette Bjerregaard.*

Ådalen er gennem flere hundrede år blevet påvirket af dræning, grøftning og tørvegravning, og mange enge er i dag udtørret og helt

Natura 2000 plan

domineret af græsarten mose-bunke. Efter dræning af deres oprindelige voksesteder har rigkærsarter flere steder spredt sig ned i gamle, nu tilgroede tørvegrave, som ligger lavere i terrænet end de omgivende drænedede enge. Græsningsdriften er i dag ophørt mange steder, og mange rigkær er under tilgroning med pilekrat og høje urter.

For foden af ådalsskrænterne findes et stort antal vandrige kilder, der føder Kastbjerg Å. Flere af kildevældene indeholder karakteristiske arter af mosser og karplanter, mens andre er groet til i høje urter.

Ådalsskrænterne indeholder mange fine overdrev på sur bund, enkelte små heder samt skov. Det største skovområde er Dyrby Krat med ekstensivt drevet egekrat, flere steder med kreaturgræsning. Nogle af disse egekrat er meget fine, artsrige og med et veludviklet busklag, men egekrattet er også nogle steder opdelt af nåletræsparceller.

Kastbjerg Ådal ved Falslev med kreaturgræssede ådalsskrænter, der rummer artsrige, sure overdrev. Foto: Henriette Bjerregaard.

Den nordlige del af Natura 2000-området ud til Mariager Fjord indeholder stejle kystskrænter, hvor Danien-kalken flere steder kommer op i overfladen. Her findes veludviklede kalkoverdrev og fladt marint forland med strandeng, strandoverdrev og artsrige rigkær. Området inkluderer desuden en lille, lavvandet del af fjorden og en mindre lagune. Fjordens plante- og dyreliv er præget af få næringsstofs-kende arter, som f.eks. søsalat, en hurtig voksende grønalg, der er

kraftig dominerende i sensommeren, hvor bunden lokalt kan være dækket af tykke måtter.

Der er registreret odder på alle syv overvågningsstationer i området. Det vurderes, at bestanden i Kastbjerg Ådal er stabil og har en god ungeproduktion. Skæv-, sump-, og kildevældsvindelsnegl er alle registreret i flere af områdetets rigkær og kildevæld inden for de seneste år. De tre arters udbredelse og tilstand er imidlertid dårligt kendt. Desuden er der en forekomst af stor vandsalamander, hvis udbredelse i området også er dårligt kendt.

Området har i det hele taget meget stor naturværdi, og flere af naturtyperne er velbevarede med artsrig vegetation og sjældne arter.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Kastbjerg Ådal findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se www.naturstyrelsen.dk

Natura 2000-området ligger i Mariagerfjord og Randers Kommuner og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Mariager Fjord, dog afvander den vestligste del til Skals Å og ligger indenfor hovedvandopland Limfjorden.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering Ved dræning, opdyrkning, gødskning, tilplantning og vejanlæg m.v. er de oprindeligt sammenhængende naturområder i ådalen blevet splittet op i mindre delområder, der har mistet forbindelsen med hinanden. Dette gælder især for overdrev og heder på ådalsskrænterne, men på visse strækninger også for rigkær og kildevæld. Effekten forstærkes af de øvrige trusler som bevirker, at de tilbageværende forekomster af naturtyperne generelt bliver mere og mere artsfattige.

Fragmentering truer i særlig grad de meget sjældne arter blank seglmos og kildevælds-vindelsnegl.

*Sjældne rigkærsarter i Kastbjerg Ådal: Rust-skæne, purpur-gøgeurt og kær-fnokurt. Arterne karakteriserer rigkær med stor naturkvalitet.
Foto: Henriette Bjerregaard.*

Næringsstofbelastning Overslagsberegninger viser, at kvælstofbelastning fra luften udgør en trussel mod alle lysåbne naturtyper i Natura 2000-området med undtagelse af strandenge, der er naturligt næringsrige. De mest kvælstoffølsomme naturtyper er højmose, hængesæk med tørvemosser, partier af rigkær med følsomme højmosearter samt alle skovnaturtyper, hvor den højeste ende af tålegrænseintervallet er overskredet. For sure overdrev, heder, kalkoverdrev, tørt kalksandsoverdrev, rigkær og kildevæld er den laveste ende af tålegrænseintervallet overskredet

Undersøgelser har vist, at kildevældene i Natura 2000-området desuden er truet af høje næringsstofkoncentrationer i grundvandet, hvilket medfører dominans af kraftige, næringsstofelskende plantearter på bekostning af mosser og andre lavtvoksende arter. Det samme gælder i nogen grad for rigkær og hængesække, og dermed trues også levesteder for blank seglmos, kildevælds-, sump- og skæv vindelsnegl.

Kildevæld ved Enslev i Kastbjerg Ådal, helt domineret af høje urter samt den karakteristiske kildemosart Grøn eremitmos (Cratoneuron fillicinum, lille foto). Fotos: Henriette Bjerregaard.

Næringsrigt bundslam, som er et resultat af tidligere direkte tilledning af spildevand til Kjellerup Sø, bevirker en fortsat intern belastning med fosfor. Natura 2000-områdets næringsfattige vandhuller er truet af overfladeafstrømning af næringsstoffer og luftbåren kvælstofbelastning, og dermed trues også levestederne for stor vandsalamander.

Den del af Mariager Fjord, som ligger inden for Natura 2000-området, er som den øvrige del af fjorden påvirket af næringsstofbelastning.

De naturarealer, der grænser direkte op til dyrkede marker, er lokalt udsat for en randeffekt i form af jord- og sandflugt med næringsrigt materiale samt fordampning af ammoniak ved udspredning af husdyrgødning.

Randeffekt i kanten af ådalen, hvor den grænser op til dyrket mark. I kanten dominerer gødskningstolerante arter som vild kørvel og alm. kvik. Foto: Henriette Bjerregaard.

Tilgroning De store arealer med rigkær og kildevæld er stærkt truet af tilgroning med både vedplanter og høje urter og græsser. Sure overdrev og heder på ådalsskrænterne er ligeledes truet af fremadskridende tilgroning med både høje urter/græsser og krat, mens kalkoverdrevene på kystskrænten op mod Mariager Fjord fortrinsvist er truet af tilgroning med krat. Halvdelen af strandengsarealet er tilgroet med tagrørsump, og et tidligere højmosseareal er tilgroet med birk. Tilgroningen er en trussel mod den lavtvoksende og lyskrævende vegetation, der er karakteristisk for de lysåbne naturtyper samt mod blank seglmos, de tre arter af vindelsnegle og stor vandsalamander.

Lavtvoksende og lyskrævende arter i rigkærene - eksempelvis vibefedt (lille foto) - bliver udkonkurreret af kraftigt voksende butblomstret siv og pilekrat pga. manglende drift. Foto: Henriette Bjerregaard.

Uhensigtsmæssig hydrologi På flere delstrækninger er rigkærene udtørret på grund af dræning og grøftning, dette gælder særligt i den vestlige del af Natura 2000-området samt på strækningen nedstrøms Enslev Mose.

I Kastbjerg Å er der på flere strækninger konstateret problemer med sandvandring. Brinkerne på den meget dybt nedskårne Glovdal Bæk er på den øverste strækning forstærket med faskiner, hvilket hindrer naturlig dynamik med udvikling af en artsrig vandplanteflora. Ved Glovdal Bæks udløb i Kastbjerg Å er der etableret et styrt, der hindrer naturlig dynamik.

Hydrologien i kildevæld er flere steder påvirket af opstemning samt rørlægning af kildebække. Dette kan også være en trussel mod levestedet for blank seglmos. Højmosen på vandskellet mellem Østerkær Bæk og Glovdal Bæk er stærkt udtørret og påvirket af grøftning.

Uhensigtsmæssig drift Der er kun registreret tilstrækkelig drift/pleje på 20 % af arealet med lysåbne, plejekrævende naturtyper, mens 20 % er helt uden drift/pleje. Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges.

På strækninger af Kastbjerg Å foregår vandløbsvedligeholdelse og grødeskæring i hele vandløbets bredde, da dette svarer til den regulativmæssige bredde. Dette kan medføre reduktion af eller ændringer i vandplantesamfundene, bl.a. ændret artssammensætning.

*Kastbjerg Å før og efter grødeskæring i juni 2008.
Foto: Henriette Bjerregaard.*

Utilstrækkelig beskyttelse

Der er en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyperne mod bl.a. konvertering til andre træarter.

Invasive arter

Ikke-hjemmehørende arter, som rynket rose og bjerg-fyr, spreder sig på bekostning af den naturlige, lysåbne vegetation og udgør en trussel mod overdrev og heder. Vandpest er en trussel mod vandløbsvegetationen i Kastbjerg Å og Østerkær Bæk.

Igangværende pleje og genopretning

Der blev i 2007 afsat 20 mio. kr. af midlerne fra den særlige vand- og naturindsats til et naturgenopretningsprojekt i Kastbjerg Ådal. Projektet fokuserer på strækningen fra Dyrby Krat til ca. 2 km nord for Kastbjerg Bro og forventes bl.a. at omfatte genskabelse af naturlig hydrologi/genslyngning på strækninger af Kastbjerg Å og tilløb til Kastbjerg Å, restaurering af kilder, opsætning af hegn og klargøring af græsningsfener til afgræsning med kreaturer samt etablering af rekreative faciliteter. Projektet skal gennemføres, så det tilgodeser de artsrige rigkær, kildevæld og sure overdrev. Der er allerede inden projektets afslutning opsat hegn og lavet kreaturovergange over grøfter o.l. i 2 store fener på sydsiden af Kastbjerg Å ved henholdsvis Enslev og Blenstrup Bjerger. Sidstnævnte område, som har været kraftigt tilgroet med krat og rørskov er i sommeren 2011 blevet afgræsset med kreaturer. En omfattende jordfordeling, hvor små jordlodder samles i større græsningsfener, er næsten afsluttet.

*Kastbjerg Ådal set fra Lambækdal med Dyrby Krat i baggrunden. I forgrunden et rigkær med en stor bestand af den sjældne engblomme. Lambækdal har i en årrække været græsset.
Foto: Henriette Bjerregaard.*

I Kastbjerg Ådal har der gennem årene været indgået mange aftaler om MVJ-støtte til græsning, høslæt og anden pleje; i 2006 var der indgået plejeaftaler på 279 ha (36 % af det samlede areal af § 3-områder).

Visborg Dal er underlagt en frivillig fredning (deklaration). Arealet er blevet ryddet i 1990/91 og 2005/06, og der er opsat fårehegn. Afgræsses af ejerens får.

I 1993 blev der endvidere foretaget rydning og efterfølgende hegning af en § 3 eng/overdrev ved Kjellerup Hovedgård, nord for Kjellerup Sø, og arealet har siden været afgræsset.

Der er indgået egekratsaftaler på størstedelen af arealerne i Dyrby Krat (ca. 54 ha).

Tilstand og bevaringsstatus/prognose

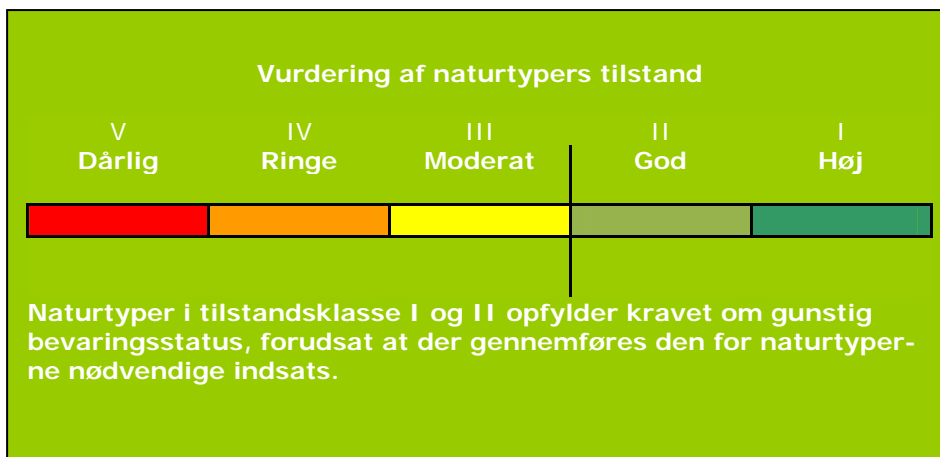
For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens ak-

tuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden af de 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper, der er kortlagt i basisanalyserne. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drænggrøfter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og trækronernes lagdeling i forskellige etager.

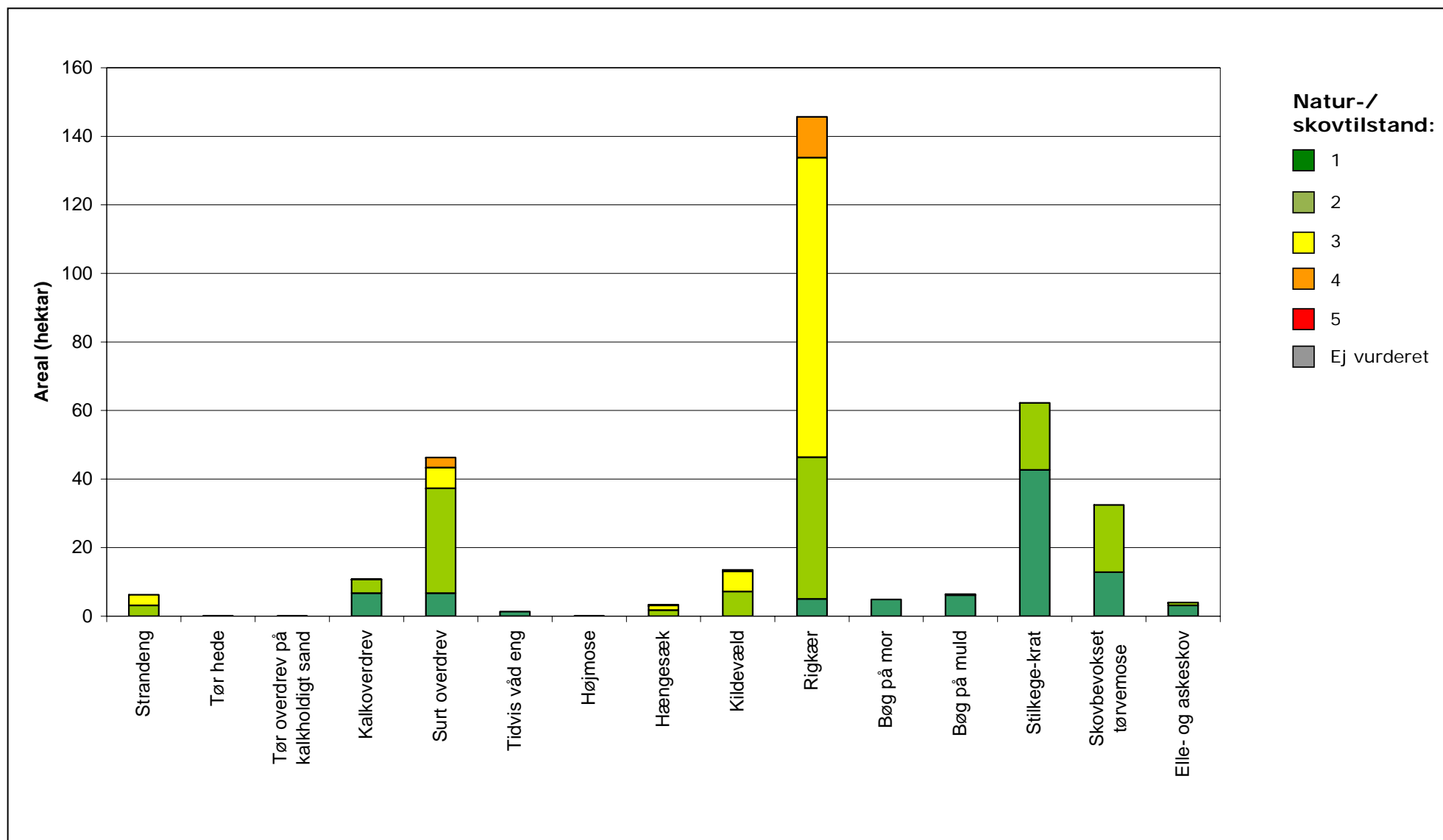

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

Natura 2000 plan

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.

Figur 4. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Natura 2000 plan

For de mest udbredte lysåbne naturtyper i Natura 2000-området, sure overdrev, rigkær og kalkoverdrev, gælder det, at artstilstanden er højere end strukturtilstanden, og at naturtilstanden trækkes ned på grund af negative strukturer som tilgroning med høje urter/græsser og vedplanter.

Kastbjerg Ådal rummer næsten 30 ha rigkær (20 %) med et højt indhold af karakteristiske arter (høj artstilstand), men størsteparten af disse er i en moderat-ringe strukturtilstand, hvilket understreger tilgroningsproblemet. Kun 3 % af det samlede rigkærsareal har høj naturtilstand. I alt $\frac{3}{4}$ af det samlede rigkærsareal har ugunstig strukturtilstand (klasse III-IV).

Et af de rigkær, hvor der fortsat er en høj artstilstand (klasse I), men da græsningen er ophørt, er strukturtilstanden derfor kun moderat (strukturklasse III). Den samlede naturtilstand er dog fortsat god (klasse II). Lille foto viser plettet gøgeurt og klokkelyng, der er ved at blive kvalt af butblomstret siv. Fotos: Henriette Bjerregaard.

Næsten halvdelen af arealet med sure overdrev har høj artstilstand (klasse I) med forekomst af mange karakteristiske arter, men strukturtilstanden på de samme arealer er til gengæld kun moderat-god (klasse III-II) på grund af tilgroning. Det betyder, jf. fig. 4, at kun 15 % af arealet har høj naturtilstand (tilstandsklasse I), mens godt 70 % har god naturtilstand (klasse II).

Dyrby Krat på kanten af Kastbjerg Ådal er en typisk parcelskov, hvor der ind imellem arealer med stilkege-krat ligger parceller med intensivt drevet nåletræsplantage. Foto: Henriette Bjerregaard.

90 % af stilkegekrattene har høj artstilstand, og 60 % har høj strukturstilstand. Dette afspejles i den samlede skovtilstand som er høj (klasse I) på i alt knap 70 % af arealet med egekrat. Også de øvrige skovnaturtyper har en høj skovtilstand på hele eller næsten hele arealet. Særligt kan fremhæves den generelt høje artstilstand i skovnaturtyperne, hvor over $\frac{3}{4}$ af arealerne er i artsklasse I.

For kildevældenes vedkommende er størsteparten både i god artstilstand og god strukturstilstand, og dermed også god naturtilstand.

De fleste hængesække har en høj strukturstilstand, idet de består af gyngende vegetation, der er dannet ved overgroning af søer. Derimod er artstilstanden mindre gunstig, da kun én hængesæk er af fattigkærstypen med tørvemosser, mens den resterende del er den næringsrige type med dunhammer mv.

Kun 14 af områdets over 50 små søer/vandhuller, der tilhører sønaturtyperne kransnålalgesø, næringsrig sø og brunvandet sø, er kortlagt og tilstandsvurderet. Heraf er 4 i moderat og 8 i god naturtilstand, mens én kransnålalgesø er i høj naturtilstand.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura

2000-området på www.naturstyrelsen.dk under "Se på kort".

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtypers og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Natura 2000 plan

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Odder, da bestanden vurderes at være stabil eller stigende.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- De marine naturtyper sandbanke, lagune og bugt samt søtyperne kransnålalgesø, næringsrig sø og brunvandet sø på grund af næringsstofbelastning.
- Strandeng på grund af tilgroning med rørsump på halvdelen af arealet.
- Højmose, hængesæk med tørvemosser og rigkær med følsomme højmosearter på grund af overskridelse af den højeste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning, tilgroning og fragmentering.
- Tør hede, sure overdrev og øvrige rigkær på grund af overskridelse af den laveste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning, tilgroning og fragmentering.
- Kalkoverdrev, kildevæld og øvrige hængesække på grund af overskridelse af den laveste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning.
- Bøg på mor, bøg på muld, ege-blandskov, stilkege-krat, skovbevokset tørvemose samt elle- og askeskov overskridelse af den højeste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning.
- Tørt kalksandsoverdrev på grund af det meget lille areal/isolation.
- Kildevælds-, sump- og skæv vindelsnegl på grund af tilgroning af levestederne i kildevæld og rigkær

Prognosen er ukendt for:

- Naturtyperne vandløb med vandplanter og urtebræmme, da de ikke er endeligt kortlagt og tilstandsvurderet.
- Stor vandsalamander, da arten ikke er fyldestgørende kortlagt og tilstandsvurderet.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

- *Det overordnede mål for området er:
At sikre eller genskabe en sammenhængende lysåben natur langs kysten og gennem hele ådalen, hvor en stor andel af arealet med lysåbne naturtyper er i høj naturtilstand og resten som minimum i god naturtilstand. Naturtilstanden og sammenhængen af områdets artsrige stilkeke-krat sikres.*

Vandløbene fremstår i gunstig naturtilstand med gode fysisk og kemiske forhold og kontinuitet.

Områdets truede naturtyper prioriteres højt. Det gælder især de artsrige rigkær, sure overdrev og kalkoverdrev. Arealet udvides, og der genskabes store sammenhængende arealer med disse naturtyper og deres karakteristiske arter.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næ-

ringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Baggrund for den overordnede målsætning

I Kastbjerg Ådal er der speciel fokus på rigkær, sure overdrev, kalkoverdrev og stilkege-krat, som er vidt udbredte i Natura 2000-området. Naturtyperne rigkær, sure overdrev og kalkoverdrev er truet i Danmark, primært på grund af udbredt driftsophør, næringsstofbelastning og u hensigtsmæssig hydrologi. Området vurderes at indeholde et særdeles stort potentiale for øgning af naturtilstanden og for udvidelse af arealet af disse naturtyper.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Natura 2000 området Kastbjerg Ådal:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for kildevældsvindelsnegl, skæv vindelsnegl, sumpvindelsnegl, stor vandsalamander og odder og stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder. Tilsvarende stabiliseres eller øges levestederne for blank seglmos.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Det samlede areal af sure overdrev og tør hede søges øget med i størrelsesordenen 50 % (til samlet ca. 70 ha).*
- *Arealet af rigkær og kildevæld søges hver øget med i størrelsesordenen 50 % (til samlet ca. 220 ha henholdsvis 20 ha), hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Levestedet for den sjældne bilag II-art blank seglmos målsættes til naturtilstand I og søges udvidet til min. 0,5 ha.*
- *Arealet af potentielle levesteder for henholdsvis kildevælds-*

vindelsnegl (kildevæld og rigkær i høj naturtilstand) og sump- og skæv vindelsnegl (rigkær i høj naturtilstand) søges øget med i størrelsesordenen 3 ha.

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Blandt de naturtyper, der danner udpegningsgrundlag for Kastbjerg Ådal, er naturtyperne kystlagune, tørt kalksandsoverdrev, surt overdrev, aktiv højmose, kildevæld samt skovbevokset tørvemose og elle- og askeskov prioriteret i habitatdirektivet, og de skal derfor tilgodeses ved modstridende interesser med andre naturtyper og arter. Desuden har en række naturtyper, herunder rigkær, på nationalt biogeografisk niveau haft så stor en tilbagegang, at de er opført som truede naturtyper. Der vil derfor blive gjort en særlig indsats for at øge arealerne af især disse naturtyper.

Øgning af arealet med kildevæld og rigkær kan betyde en indskrænkning af arealet af habitatnaturtyperne skovbevokset tørvemose og elle-/askeskove. Hvor der er tale om unge birke- og ellesumpe opstået ved tilgroning af tidligere lysåbne rigkær, prioriteres hensynet til at skabe større sammenhængende arealer med kildevæld og rigkær. Ligeledes prioriteres en udvidelse af levestedet for den sjældne bilag II-art blank seglmos på bekostning af skovbevokset tørvemose. Gamle og/eller veludviklede forekomster af ellesumpe og skovbevoksede tørvemoser skal bevares.

Ved modstridende interesser mellem hængesæk og skovbevokset tørvemose skal den lysåbne hængesæk nordvest for Kjellerup Sø prioriteres på grund af dominans af tørvemosser. For øvrige hængesække prioriteres fri dynamik.

Rydning af skovbevokset tørvemose og elle- og askeskove med henblik på genskabelse af hængesæk, kildevæld og rigkær kan ske under forudsætning af, at det samlede areal af elle- og askeskov opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Ved modstridende interesser mellem surt overdrev og enekrat skal surt overdrev prioriteres, da det er en EU-prioriteret naturtype.

De små arter af halvgræs-slægten star er karakteristiske for rigkærsnaturtypen og er særligt følsomme over for ophør af græsning, da de let skygges væk af kraftigt voksende urter. Fra venstre tvebo star, krogneb-star, loppe-star og hirse-star. Fra forskellige lokaliteter i Kastbjerg Ådal.

Foto: Henriette Bjerregaard.

I dette habitatområde prioriteres kildevæld og rigkær i forhold til tiltag til forbedring af forholdene for vandløb og marine naturtyper. Begrundelsen herfor er, at kildevæld er en EU-prioriteret naturtype, og at rigkær er en truet naturtype i Danmark.

I overensstemmelse med ovenstående skal rigkær og kildevæld også prioriteres, hvis der opstår modstridende interesser med arten skæv vindelsnegl, fordi denne art tilsyneladende trives bedst, hvor hele arealet ikke er tæt græsset eller slået. Ved en passende ekstensiv drift vurderes det dog, at arealerne kan forvaltes, så der ikke opstår konflikt mellem beskyttelsesinteresserne.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til be-*

varingsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanlægningen.

- 1.2 Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i strandenge, hængesække, kildevæld samt rigkær. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.
- 1.3 De lysåbne terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Vandløb med vandplanter sikres gode fysiske og kemiske forhold samt kontinuitet i det omfang det ikke er i modstrid med opnåelse af gunstig bevaringsstatus for den truede naturtype rigkær. Denne indsats sikres via vandplanlægningen. Skovnaturtyperne skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden, primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.
- 1.4 Der sikres velegnede levesteder for blank seglmos, kildevælds-, sump- og skæv vindelsnegl samt odder og stor vandsalamander.
- 1.5 Der sikres levesteder med hensyntagen til odderens sårbarhed overfor forstyrrelse.
- 1.6 Invasive arter som vandpest, rynket rose og bjerg-fyr og problemarter som gyvel bekæmpes og deres spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 Arealet af tør hede, surt overdrev og rigkær udvides og søges sammenkædet. (se under pkt. 4).
- 2.2 Arealet af kildevæld søges udvidet ved at kilder med unaturlig hydrologi genoprettes/restaureres.
- 2.3 Levesteder for kildevælds- og skæv vindelsnegl udvides ved at sikre/genoprette tilgrænsende potentielle områder.
- 2.4 Levestedet for blank seglmos søges udvidet ved indførelse af hensigtsmæssig drift eller pleje.

Odderen lever af fisk, og er derfor afhængig af en god fiskebestand i vandløb og søer. Foto: NatureEyes, Kim Aaen.

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*
- 3.2 Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.*

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 Det samlede areal af sure overdrev og tør hede søges udvidet med i størrelsesordenen 8-10 ha og rigkær søges udvidet med i størrelsesordenen 10 ha. Arealudvidelserne foretages så vidt muligt i tilknytning til forekomster med høj artstilstand (artsklasse I). Små bestande af karakteristiske arter for surt overdrev søges sikret i sammenhæng med nærliggende forekomster.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunalbestyrelserne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatspro-

grammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplanlægning

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanlægningen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanlægningen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand.

Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanlægningen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

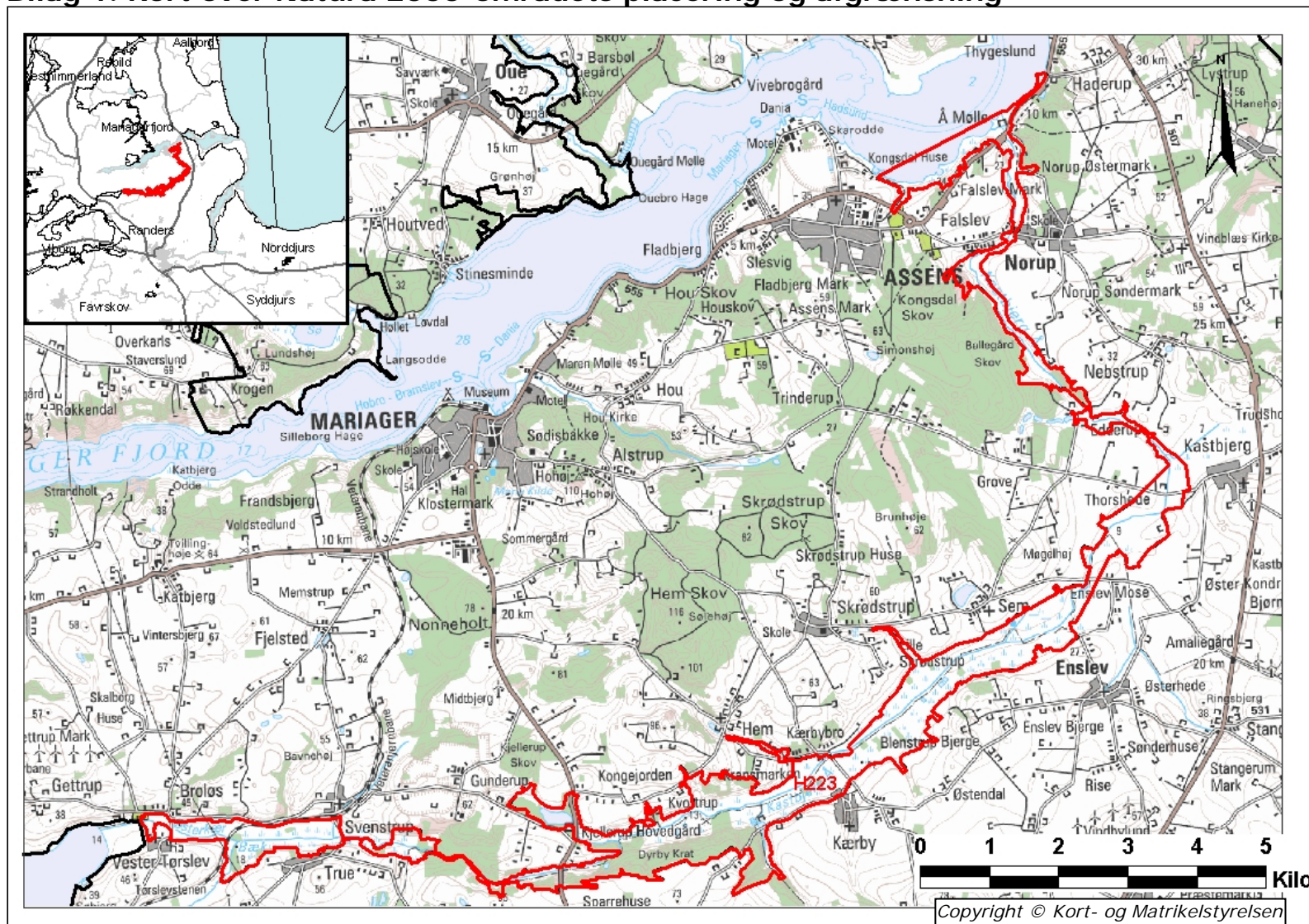
Planlagt indsats efter vandplanlægningen, der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 223.

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H223 (rød afgrænsning). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i [Bilag 2](#) - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se www.naturstyrelsen.dk – under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Bilag 2 indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtet til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal,

foringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats

og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for N 223 Kastbjerg Ådal

- kan læses på Naturstyrelsen hjemmeside, se www.naturstyrelsen.dk under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk